

Bøker om tospråklighet

Leena Huss

Jeg vil i det følgende presentere noen bøker, oversatt fra engelsk eller utkommet på svensk, som omhandler tospråklighet i familie, skole og samfunn.

Forberedt på vansker

Leonore Arnbergs verk *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern* (1988) er i Sverige allerede blitt en klassiker blant bøker som er utkommet om tospråklighet. På finsk utkom den i 1989 med tittelen *Tavoitteena kaksikielisyys* (Med tospråklighet som mål). Den starter med en polsk mors skildring av de vanskene hun kjemper med når hun prøver å lære barnet sitt polsk i et svenskspråklig miljø. Arnberg går så over til å skildre innvandrerforeldres språksituasjon i Sverige mer generelt og gir både teoretisk og praktisk informasjon om barns tospråklighet. Boka har fire deler, som har overskriftene *Bør jeg oppdra mitt barn til å bli tospråklig? — Hvordan oppdrar jeg mitt barn til å bli tospråklig? — Praktiske forslag* og *Eksempler på tospråklige familier*. I boka finner man også "familiens tospråklighetsskala". Ved hjelp av den kan foreldrene teste sine egne muligheter til å oppdra sine barn til tospråklighet. Boka byr virkelig på mye informasjon, men samtidig framhever den vanskene i tospråklig oppdragelse i betraktelig høyere grad enn andre bøker av samme type. I kapitlet *Det er ikke lett å oppdra barn til tospråklighet* skriver Arnberg: "Det å oppdra barn til tospråklighet er alt annet enn enkelt. Det er ikke mange

foreldre som er forberedt på oppgaven, og når forventede, positive resultater uteblir, anklager foreldrene ofte seg selv eller barna. Mange foreldre gir sannsynligvis ofte opp sine forsøk på å gjøre barna tospråklige fordi de opplever oppgaven som altfor vanskelig. Således er da også et av målene med denne boka å fortelle om andre familiers erfaringer, slik at foreldrene forbereder seg på vanskene." Slike punkt i Arnbergs bok kan ha fått både en og flere foreldre til å føle seg enda mer usikre enn før, noe som sikkert ikke var forfatterens hensikt.

Praktiske råd

Edith Hardings og Philip Rileys bok *Den tvåspråkiga familjen. En handbok i tvåspråkighet* (1993) og Colin Bakers *Barnets väg till tvåspråkighet. Råd till föräldrar och lärare i förskola och skola* (1996) gir praktisk veiledning i tospråklighetsoppdragelse, og gir svar på foreldres vanligste spørsmål om barns tospråklighet. Hardings og Rileys bok minner om Arnbergs bok i den forstand at også den er inndelt i en teoretisk del og en del som presenterer virkelige tospråklige familier. Overskriftene i den teoretiske delen er *Barn och Språk – Vad menas med tvåspråkighet – Vad du bör veta om tvåspråkighet – Det tvåspråkiga barnets utveckling Vad påverkar beslutet att låta barnen växa upp med två språk*. I tillegg har boka en alfabetisk del, der man finner informasjon om ting som opptar foreldre i tospråklige familier, slik som kodeveksling, det å lese om læring, om

navngiving, uttale, retting av barnas språk osv.

Colin Bakers bok består på sin side utelukkende av spørsmål og svar som er fordelt under seks forskjellige overskrifter. De berører to- og flerspråklige familiers språk, språkutvikling, ulike problemer, undervisning osv. Boka gir svar på for eksempel følgende spørsmål: *Vad händer om mor- och farföräldrar och släkten i övrigt ogillar tvåspråkighet? – Vilken effekt får tvåspråkighet på mitt barns intelligens? – Kommer mina tvåspråkiga barn att få identitetsproblem med sina två kulturer? – Folk gör narr av oss när vi talar minoritetsspråk. Hur bör jag reagera? – Kommer mitt barns skolprestasjoner att påverkas av tvåspråkigheten?* og endatil *Varför är många politiker emot tvåspråkighet och tvåspråkig undervisning?*

Svensk som undervisningsspråk

For dem som er interesserte i tospråklighet i skoleverdenen, er det de siste årene utkommet flere bøker, for eksempel Marketta Sundmans *Barnet, skolan och tvåspråkigheten* (1998) og Monica Axelssons, Ingrid Lennartson-Hokkanens og Mariana Sellgrens *Den röda tråden. Utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning – målområde språkutveckling och skolresultat* (2002). Sundman tar spesielt opp situasjonen for tospråklige finsk-finlandssvenske barn som går på svenskspråklig skole. På skolen er undervisningsspråket svensk, og finsk undervises bare som et skolefag. Sundman har testet den skriftlige språkkompetansen hos tospråklige elever og sammenliknet dem med både enspråklige finske elever og med finlandssvenske elever. Sundmans tema er svært aktuelt i Finland, der det til de svenske skolene kommer stadig flere elever fra finskspråklige eller tospråklige familier. Dette er selvsagt en stor utfordring for undervisningssystemet i den tradisjonelt svenskspråklige skolen.

Langsiktighet

I boka *Den röda tråden* vurderes nye undervisningsmetoder som støtter språkutviklingen, og som er brukt i skolene i noen av Stockholms bydeler for å bedre tospråklige barns (= innvandrerbarns) fremgang i skolen. I begynnelsen av boka finner man en teoretisk innledning, som presenterer ny forskning om barns tospråklighet, og en oversikt over tidligere virksomhet som har støttet tospråklige barn i de samme bydelene. I tillegg har man i boka kartlagt de nye satsningene i forskjellige bydeler, som nevnt i begynnelsen. En av de viktigste satsningene var et kurs i regi av Centrum för tvåspråkighetsforskning ved Stockholms universitet, som het *Tvåspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling*, og som alle pedagogene fra de skolene det er tale om fikk delta på. "Den røde tråden", som det står i boktittelen, viser til sakkunnskap om språk- og annen utvikling hos tospråklige barn på forskjellige nivåer i samfunnet, og framhever behovet for samarbeid og langsiktighet når man søker å garantere den best mulige utvikling for alle to- og flerspråklige barn og unge. Boka interesserer sikkert alle lærere som i sitt arbeid kommer i berøring med tospråklige barn – og hvilken lærer gjør ikke det i våre dagers Sverige?

Innledninger til forskningsarbeider

Det nyeste tilskuddet til den svenskspråklige litteraturen om tospråklighet er Gisela Håkansson's *Tvåspråkighet hos barn i Sverige* (2003). Ifølge tittelen konsentrerer boka seg om situasjonen i Sverige, selv om den nokså utførlig presenterer også internasjonal forskning innen fagfeltet. Håkansson går gjennom den nyeste svenske forskningen, og gir henvisninger til mange doktoravhandlinger og annen forskning om to- og flerspråklighet i samfunnet og hos individet. Selv om boka nærmest er ment

som lærebok på universitetsnivå, interesserer den sikkert også barneforeldre og andre som ønsker å gjøre seg nærmere kjent med ulike sider ved tospråklighet. I Håkanssons bok finner man også en typologisk skildring av de ulike språkene som brukes i skolene i Sverige. Som utvalgsgrunnlag for språkene har Håkansson hatt Det internasjonale biblioteks fortegnelse over barnebøker utkommet på ulike språk og de språk skolene i Sverige skal gi morsmålsundervisning i (til sammen 143 språk!).

Enda ei bok som er ment for universitetsnivå, men som også passer for andre som er interesserte i tospråklighet, er Ulla Börestam og Leena Huss's *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik* (2001). Denne boka konsentrerer seg ikke like mye om individets tospråklighet som de andre bøkene som er presentert foran, men boka er derimot ment som en generell innledning til kontaktlingvistikk- og tospråklighetsstudiet. Boka tar i større utstrekning opp språkets og språkernes rolle i samfunnet samt lingvistiske konsekvenser ved tospråklighet.

Til norsk ved Hanne Elin Utvik

Bøker nevnt i artikkelen:

Arnberg, L. (1988) *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Arnberg, L. (1989) *Tavoitteena kaksikielisyys*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Axelsson, M., Lennartson-Hokkanen, I. & Sellgren, M. (2002) *Den röda tråden. Utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning – målområde språkutveckling och skolresultat*. Spånga: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.

Baker, C. (1996) *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Börestam, U. & Huss, L. (2001) *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.

Harding, E. & Ridley, P. (1993) *Den tvåspråkiga familjen. En handbok i tvåspråkighet*. Uppsala: Påfågeln.

Håkansson, G. (2003) *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Sundman, M. (1998) *Barnet, skolan och tvåspråkigheten*. Helsingfors: Universitetstryckeriet.